

Mozdulni kellett!

Földeák község a Tisza–Maros északi szögében fekszik. Amíg a folyók szabályozására nem került sor, a község folyamatosan szenvedett azok áradásaitól. Ez a XVIII. század végéig nem jelentett megoldhatatlan problémát, mert a környező – árvízmentes – kincstári területeken könnyen bérelhettek legelőket a főleg állattartással foglalkozó gazdák. Azonban a század végére a kamarai földek az adományozások során lassan elfogytak, a földéakiak visszaszorultak az uradalom határai közé, itt kellett megteremteniük a legeltetéshez szükséges feltételeket.

A község előljárósága 1818-ban egyezett meg a Návay családdal a folyók melletti védőtöltés építéséről, ehhez a megye is jóváhagyását adta. A védőtöltés nyolc év alatt, 2318 öl (mintegy négyezer méter) hosszan készült el. A földéakiak ingyen végezték el a hatalmas munkát, és a földesurak cserébe 171 és fél hold veteményest osztottak ki tehermentesen a haleszi részen. A terület közvetlenül a falu mellett nyugatra fekvő igen jó minőségű föld volt, ám kikötötték, hogy felépülte után a töltés karbantartásának kötelezettsége a településre hárul, amelynek teljesítésével ingyenesen, az úrbéri szolgálaton felül tartoznak. Ahogy az a későbbi iratokból kiderül, ez a megállapodás csak első látásra tűnt kedvezőnek, mert a XIX. század első harmadában szinte évenkénti rendszerességgel áradtak a folyók a szokottnál nagyobb mértékben. Emiatt a megrongálódott töltések rendbehozatalát a lakosok csak erejük végső megfeszítésével tudták teljesíteni.

Az első rendkívüli áradás 1838 tavaszán tette próbára a földéakiakat, amelyet a következő évben hasonlóan súlyos követelt. Mindkét esetben csak a gondos előkészítő munka és a véletlen szerencse mentette meg a falut a katasztrófától.

Az 1839. évi áradásnál kialakult helyzetet jól példázza az a tény, hogy Návay László június 9-én levélben értesítette az előljáróságot: a Tisza és a Körös az „1830-ik árnál dühösebben indult meg, mindent, amit útjába talál legnagyobb veszéllyel fenyegeti”. Felhívta a földéakiak figyelmét, hogy minden képességükkel készüljenek fel az ár elleni küzdelemre, és kérjenek segítséget a megyétől. A helyzetet jellemzi a június 10-én tartott népgyűlésen hozott határozat: „...végeztetett, hogy miután töltéseinket a lakosok amennyire lehet megtöltötték, mint hogy pedig a mostani föld árja az in-nenső oldalat annyira víz elborította, hogy már sem kocsin, sem pedig gyalogjába szárazon töltésekhez járni nem lehet, amál fogva segédelmet

szükségtelennek gondolván, kérelem levéllel Tekintetes Nemes Várnegyézhez a végett folyamodni nem szükséges.”

Igy érkezett el az 1845. év májusa szélsőségesen változékony időjárásával: ha éppen nem volt fagy, az eső esett vagy szélvihar tombolt. A töltés május 28-án az esti órákig állta a folyó rohamait. Ekkor félreverték a harangokat, és az asszonyok a személyes holmijaikkal a dombtetőn épült templomba menekültek, a férfiak pedig kivonultak a gátra. A töltés éjjel körül szakadt át, és a Maros-rét irányából, délnyugat felől árasztotta el a falut. A következő árhullám május 31-én érkezett, északnyugatról, Vásárhely irányából tört Földeákra.

A község előljárói azonnal segélykérelemmel fordultak Posonyi Ferenc járási főszolgabíróhoz, akinek felhívására a megyebeli településekről élel-miszter-adományok érkeztek.

Néhány nap alatt visszahúzódott a víz, és a tulajdonosok a még lábón álló házakba visszaköltözhatték, de a nagy többségnek semmije sem maradt. Posonyi Ferenc és Nyéky Antal június 8-i jelentése szerint: „a becsü meg-tétetett, összeírván látható, miszerint Földeák helységben 105 ház ép és 148 dölt egészen össze, 485 hold vetés van víz alatt és 1207 hold legelő-ből csak 50 hold használható, 29 ház pedig minden órában összedőlhet”. Ennek alapján a megye a helytartó tanácsához folyamodott, hogy engedé-lyezze országos segélyadomány gyűjtését.

A földönfutóvá vált lakosok körében egyre határozottabban nyert teret a gondolat, hogy a falunak biztonságosabb helyre kellene átköltöznie. A kérdés megvitatására június 22-én népgyűlést hívtak össze. Itt heves vita bontakozott ki a földönfutókká lett károsultak és azok között, akiket a csapás nem érintett súlyosan. Az előljárók a további bajok elkerülése végett feloszlatták a gyűlést, és elhatározták, hogy a probléma megoldására egy huszonöt (később huszonkilenc) tagú testületet hoznak létre. Tagjai – mások mellett – Bugyi Márton bíró, Szabados István adószedő, Ádok József esküdt bíró, Sándor Mihály és Szalma Pál esküdt. A falu népe kö-réből egy húsz- (majd huszonnégy) tagú tanácsadó testületet is választott, amelynek a hozzájárulása nélkül nem lehet határozatot hozni az érintett témában.

Első lépésként fel kellett mérni, hogy hány család kívánta a költözést. A számbavétel alapján 249 família – köztük 25 kertész – döntött a mozdu-lás mellett. A testület következő feladata az volt, hogy a Návayakat tárgya-lásra bírja.

Az áttelepülés szükségessége – kényszerűségből – egybeesett a család érde-keivel. A rendszeres áradások értelmetlenné tették a falu újjáépítését, mert a korabeli viszonyok között nem találhattak biztos megoldást a hasonló